

PORIJETLO SVIJETA PREMA PANTEIZMU I PREMA RAZUMU

IMA pitanja, prema kojima ne možemo biti ravnodušni. Srce nam ne da mira, ako smo lijeni te bismo htjeli ostati u neizvjesnosti. Neki nutarnji glas, kojemu se ne možemo oglušiti, potiče nas, da tražimo odgovor; hrabri nas, kad bismo htjeli smalaksati; kudi nas, ako smo odbacili nadu, da ćemo naći žudenu istinu. Jedno od najzamašnijih takvih pitanja bez ikakve je sumnje pitanje o porijetlu svijeta. Ne pitamo samo, odakle je zemlja, na kojoj prebivamo; sunce, koje nas grije; nego i odakle smo mi sami. Nije svejedno, što se na to odgovori. Prema odgovoru na ovo pitanje određuje se i zadaća svijeta i naša svrha.

Što kaže panteizam o porijetlu svijeta?

Temeljna je nauka panteizma, da je sve Bog; zato se i zove panteizam ($\pi\acute{\alpha}\nu$ = sve, $\theta\epsilon\acute{o}\varsigma$ = Bog), sveboštvo. Između Boga i svijeta panteizam ne priznaje nikakve stvarne razlike, nego kaže, da je Bog i svijet jedna te ista stvar. Ipak i panteizam govori o postanku svijeta. Zamišlja si to ovako. Postoji samo jedna supstancija ili stvar, apsolutno ili neograničeno biće. Ovo se razvija time, što očituje svoju bit. Očitovanje je doduše vječno i neprekidno, ali ipak se mogu razlikovati razni dijelovi i stepeni ili momenti. Pojedini su dijelovi ili pojedine manifestacije i pojavi nešto prolazno i vremenito i mnogostruko, a apsolutno biće, koje se očituje, vječno je i nepromjenljivo i samo jedno.

Manifestacije su prema jednim panteistima nešto realno, prema drugima samo nešto idealno. Zato se razlikuje realistički i idealistički panteizam, prema tomu da li zamišlja razvitak Apsolutnoga bića kao ontološki ili samo logički proces. Realistički panteizam naučavao je osobito Baruh de Spinoza (1632 - 1677) u svojoj Etici¹. Prema njemu sastoji se razvitak neograničene, t. j. (po njegovom shvaćanju) neodređene supstancije u tom, da se ona sve to više određuje tako, da stiže bez kraja nove načine (modi) svojih dvaju svojstava (atributa), naime protege (extensio) i misli (cogitatio). Rezultat ove evolucije zove Spinoza »natura naturata«, a princip ove evolucije »natura naturans«.

¹ Ethica ordine geometrico demonstrata.

Najistaknutiji idealistički panteista je D. V. Fridrih Hegel (1770 - 1831). Svoju nauku tumači osobito u *Fenomenologiji*² i *Enciklopediji*³. Prema njemu se čitav proces postanka svijeta sastoji u misaonom određivanju Apsolutno Neodređenoga, a rezultat je misaona pretstava identičnosti svih opreka u Apsolutnom. Čitav se proces od početka do svršetka odigrava u području mišljenja. Svijet i svaka pojedina stvar u njemu samo je misao misli. Razvitak Apsolutnoga obuhvaća troje: poziciju, kontrapoziciju, identičnost pozicije i kontrapozicije; drugim riječima: afirmaciju, negaciju, negaciju negacije. U prvom momentu daje si Apsolutno neku determinaciju. U drugom momentu prelazi na negaciju ove determinacije i tako na pojam »drugoga«. Ali jer pojam »drugoga« uključuje u sebi pojam »prvoga«, kao što negacija ne može biti bez onoga pozitivnoga, što se negira, zato se Apsolutno u trećem momentu postavlja kao identično između biti ovo i biti drugo. Tako se Apsolutno razvija u trostrukom smjeru: prema razumskom svijetu, stvarajući sve kategorije ili pojmove; prema vanjskom svijetu, izlazeći na neki način izvan sebe i razdjeljujući se na mnoštvo pojedinih stvari; prema nutarnjem svijetu ili duhu, povraćajući se u sebe i dolazeći napokon do jasne svijesti svoje neograničenosti.

Kakogod bili razni panteistički sistemi među sobom oprečni, u tom su svi složni, da svijet postaje samo razvitkom Apsolutnoga bića ili božanstva, ali takvim razvitkom, kojim se ne umnožava broj bića, nego uvijek ostaje samo jedno biće ili supstancija. Za naš je problem o porijetlu svijeta nuzgredno sve, u čemu se panteistički sistemi razilaze. Dovoljno nam je, što jednodušno odgovaraju na pitanje, odakle svijet. Ovaj ćemo njihov odgovor promatrati u svijetlu istine. Najprije ćemo ispitati, zašto ne možemo prihvatiti panteističkog rješenja problema o porijetlu svijeta, a onda ćemo dati i utvrditi pravo rješenje.

Zašto svijet nije mogao postati evolucijom božanstva?

Prije svega moramo bezuvjetno otkloniti panteističko mišljenje, da postoji samo jedna supstancija ili stvar. Ne ću sada govoriti o najkobnijim posljedicama panteističkog monizma za moralni poredak. Proglašiti, da postoji samo Božanstvo, znači učiniti čovjeka Bogom, dakle nesposobnim za svaki grijeh, svetim u svakom činu. Ali o panteizmu i moralnom redu i oprovrgavanju panteizma iz moralnog nereda, koji iz panteizma nužno slijedi, ne ću sada govoriti. Da se panteistički monizam protivi istini, to bjelodano dokazuje

² Die Phaenomenologie des Geistes (1807).

³ Enzyklopedie der philos. Wissenschaften (1817).

svijest, koja nas neodoljivom jasnoćom sili, da priznajemo stvarnu razliku između sebe i drugih. Mi vidimo, da nijesmo stvarno identični s drugim ljudima, niti sa životinjama niti s bilinama i rudama i kamenjem. Nit je ono, što mi upotrebljavamo ili trošimo, ono isto, što drugi upotrebljavaju i troše, drukčije bismo svi istodobno i sve isto imali i potrošili, svi bismo bili jednako bogati i siromašni. Ova je istina tako jasna, te o njoj sumnjaju samo moniste ili panteiste. Pa i ovi imaju isto uvjerenje, kao što mi. To nesumnjivo očituje njihov način života i rada. I oni razlikuju sebe od drugih, svoja djela od tuđih, pripisuju jednima zasluge, drugima krivicu, goje prema jednima prijateljstvo, prema drugima mržnju, jedne stvari smatraju potrebnima i korisnima, druge suvišnima i štetnima. I panteiste proživljavaju strah i nadu, žalost i veselje. Sve bi ovo bilo nemoguće, kad panteiste ne bi bili kao što i mi uvjereni, da postoje mnoge i različne stvari, a ne samo jedna, da smo o jednima ovisni, o drugima neovisni. U panteističkoj pretpostavci sve ovo nema nikakva smisla. S punim dakle pravom možemo ustvrditi, da postoje mnoge različite stvari, koje nijesu među sobom identične, iako su među sobom povezane raznim odnosima, tako te možemo govoriti o jedinstvu svijeta.

Za ovaj od tako mnogih i tako različnih stvari sastavljeni svijet pitamo kojega je porijetla i kako je postao. Očito je, da mnoštvo stvari nije moglo postati evolucijom jedne te iste stvari, pa uzimali mi bilo realističku bilo idealističku evoluciju, kako to zamišljaju panteiste. Ova potonja uopće ne može nikako doći u obzir, jer je već a priori jasno, da logičkim procesom ne mogu postati stvari. Dobro kaže Joh. Reinke⁴, da apstrakcije ne mogu djelovati. Pitanje može biti samo to, da li je mogao svijet postati realističkom ili stvarnom evolucijom Božanstva. Odgovor mora biti negativan. Pomislimo samo, što znači kazati, da je mnoštvo stvari postalo realnom evolucijom jednoga apsolutnoga bića, Božanstva. Kažemo, da se neka stvar razvija, ako ona postaje nešto, što prije nije bila ili nikako ili ne u tolikoj mjeri, ili ako gubi neki nedostatak bilo posve bilo djelomično. Dvoje dakle pripada pojmu evolucije ter je zato apsolutno i potrebno, da uzmožne biti evolucija: mora biti razlika između subjekta, koji se razvija, i forme, s obzirom na koju se razvija; drugo, bez čega je nemoguće i ono prvo, je ograničenost subjekta. Ako makar jednoga nema, razvitak je apsolutno nemoguć. Esencijalni razvitak uopće je nemoguć, jer je nešto protuslovno; morala bi jedna te ista stvar izgubiti svoju bit i dobiti drugu, dakle postati ništa i opet nešto. Moguć je samo akcidentalni ili nebitni razvitak. Aristotel, koji je udario temelj naše filozofije promjene i razvitka, poznaje samo akcidentalnu promjenu,

⁴ Naturwissenschaft, Weltanschauung, Religion. Freiburg 1925., str. 120:
 »Abstraktionen vermögen nicht zu wirken.«

kod koje stvar ostaje bitno ista; kada stvar gubi svoju bit ili je dobije, ne govori o promjeni stvari, nego kaže, da ona naprosto prestaje biti ili da postaje. O tom sam opširnije raspravljao na drugom mjestu⁶. S Aristotelom se u tom slaže i Sv. Toma i uopće skolastička filozofija.

Budući da je bitna promjena nemoguća, jasno je, da se nijedna stvar ne može sama sobom bitno promijeniti. Morala bi se sama proizvesti, i zato bi morala ujedno već biti i još ne biti, što je očita kontradikcija. Ali i akcidentalna promjena nepojmljiva je kod one stvari, koja je apsolutno neovisna o svakom tuđem utjecaju. Da se naime neka stvar može promijeniti, mora joj nešto manjkati; a ono, čega stvar sama nema, ne može sama sebi dati. Zato vrijedi onaj princip⁷: »Sve, što se mijenja, mijenja se pod utjecajem drugoga«. Ovaj princip postavio je Aristotel u osmoj knjizi svoje fizike ili naravne filozofije⁷, gdje ga opširno tumači te njime dokazuje, da mora posljednji uzrok svakoga gibanja ili promjena biti nešto, što se ne mijenja⁸, i to da mora biti nešto netjelesno ili duh⁹. Ovaj je princip od Aristotela poprimio sv. Toma ter ga upotrijebio kao temelj za svoj prvi dokaz Božje egzistencije. Ovaj nam princip daje odgovor i na sadašnje pitanje, da li se može ikako, makar samo akcidentalno, promijeniti stvar, koja je apsolutno neovisna o svakom tuđem utjecaju. Odgovor je negativan. Ako dakle postoji samo jedna stvar, to je posvema nepromjenljiva, i zato u njoj nemoguća svaka evolucija. Tako je već s te strane neshvatljivo i neprihvatljivo panteističko tumačenje, prema kojemu bi svijet postao evolucijom jednoga apsolutnoga bića. Niti mogu spasiti svoje stanovište time, što zamišljaju ono biće kao neograničeno. Pače time pogoršavaju svoju poziciju, jer padaju u još veću poteškoću i jasniju kontradikciju, shvaćajući ono prvotno biće kao neograničeno, dakle kao savršeno, a ujedno kao manjkavo, dakle ograničeno. Ako li neograničeno uzimaju kao posve neodređeno, bez ikakva savršenstva, bez ikakve naravi ili biti, još je jasnije, da se takvo biće ili zapravo nebiće ne može razviti, nego ostaje vječito ništavilo.

Kakogod ideja evolucije bila lijepa i korisna za tumačenje mnogih činjenica u svijetu, ne može nam za to služiti, da protumačimo porijetlo svijeta evolucijom prvotnoga neograničenoga ili neodređenoga bića. Drugo mora biti rješenje problema. Promatrajmo same stvari, da vidimo, što nam one kažu o svome porijetlu, da li su prouzrokovane i od koga.

⁶ *Sententia Aristotelis de compositione corporum*. Zagreb 1928, str. 102-4.

⁷ »*Omne quod movetur, ab alio movetur*«. *S. theol.* 1, 2, 3.

⁷ *Phys.* 8, 5; 256 a 2-3.

⁸ *Phys.* 8, 6; 258 b 13-16.

⁹ *Phys.* 8, 10; 267 b 25-26.

Što nam kažu stvari ovoĝa svijeta o svome porijetlu?

Vidimo, da postoje mnoge stvari, kojih biti ne pripada egzistencija: razni ljudi i životinje i biline i rude na zemlji, a na nebu bezbrojne zvijezde. Biti čovjeka ne pripada egzistencija, drukčije ne bismo mogli zamisliti čovjeka, a da ne mislimo, da postoji. Isto vrijedi i za razne životinje i biline i rude i zvijezde i sve razne stvari. Pa ipak nam svjedoči na nesumnjiv način svijest, da možemo zamisliti i čovjeka i sve druge stvari na svijetu, a da ne mislimo, da postoje. Isto kaže i Sv. Toma¹⁰: »Svaka bit ili ono, što neka stvar jest, može se razumjeti, a da se ništa ne misli na njezino bivanje (esse); mogu naime razumjeti, što je čovjek ili feniks, a da ipak ne znam, da li nešto takvo u naravi postoji (an esse habeat in rerum natura). Očito je dakle, da je opstojanje (esse) nešto drugo nego li bit (essentia) ili ono, što neka stvar jest (quiditas), osim ako ima koja stvar, koje pojam (quiditas) jest sama njezina opstojnost (ipsum suum esse). A ova stvar može biti samo jedna i prva.« Tako sv. Toma, očito na temelju iskustva i svijesti. Tomu možemo još dodati, istodobno na temelju iskustva i svijesti, da uopće ne možemo kazati, da neka bit egzistira, nego samo subjekat ili stvar, koja ima bit, ima ili može imati i egzistenciju.

Kada neka stvar uz svoju bit ima i egzistenciju, nastaje pitanje, zašto ima egzistenciju, a nije bez nje. Ne možemo odgovoriti, da ima zato, jer ima. Takav bi odgovor bio prazna tautologija. Nešto samo opet ustvrditi, ne znači niti protumačiti niti obrazložiti. Pitanje dakle ostaje. Razlog mora biti, zašto ona stvar ima egzistenciju, namjesto da je bez nje. Samo još ostaje neizvjesno, da li je razlog nešto, što je u stvari, ili nešto drugo. Ali prvo je nemoguće, jer ne možemo kazati, da stvar zato egzistira, jer ima takvu bit, niti zato, jer ima neko akcidentalno svojstvo, niti zato jer se sama proizvela. Protuslovlje bi bilo pomisliti, da nešto samo sebe proizvodi, jer bi moralo zato već egzistirati, da uzmogne proizvesti, a ujedno još ne egzistira, da uzmogne biti istom proizvedeno. Niti može neko akcidentalno svojstvo biti razlog, jer ovo već prije traži egzistenciju bitnoga. Ali ni bit ne može biti razlog egzistencije. Inače bi postojala svaka stvar, koja ima istu bit, i to uvijek i samo takva stvar. Ako Sokrat samo zato postoji, jer je čovjek, mora i Platon i svaki drugi, koji je također čovjek, egzistirati, i to bez početka i svršetka, jer čovječja bit ne uključuje u sebi ni prostora ni vremena, nego je neovisna o jednom i drugom. Ako Sokrat samo zato egzistira, jer je čovjek, ne može egzistirati, što nije čovjek, dakle niti životinja niti bilina niti kamen niti ikakva druga stvar osim čovjeka. Isto bi vrijedilo za slučaj, da životinja postoji

¹⁰ De ente et essentia, cap. 4.

«Život» 1931. (XII) Br. 5.

zato, jer je životinja. Onda bi samo životinja postojala i to svaka i zauvijek, a drugo ne bi nikad moglo doći do egzistencije. Pa opet egzistiraju tolike vrste stvari, koje imaju različitu bit, a one, koje imaju istu bit, niti postoje sve niti uvijek. Iz ovoga jasno razabiremo, da nijedna od ovih stvari ne egzistira zato, jer ima takvu bit. Općenito moramo kazati, da nijedna stvar, koje pojmu ne pripada egzistencija, nema dovoljnog razloga svoje egzistencije u svojoj biti. Mora dakle razlog, zašto ipak egzistira, biti neka druga stvar, a ova se zove uzrok one prve.

Da li može svaka stvar biti prouzrokovana?

Jasno je, da uzrok ne može biti ovisan o svome učinku. Ali zato, da neka stvar može biti uzrok, ne traži se, da sama ne smije imati uzroka. Ipak ne može svaki uzrok opet imati svoj uzrok, nego mora biti neko Biće, koje je uzrok drugima bićima, a samo nema uzroka, Aristotelov: »Prvi nepokretni Pokretač«. Lako ćemo to uvidjeti, ako promotrimo, što bi slijedilo iz protivne pretpostavke. Ako bismo kazali, da je svako biće prouzrokovano, a nijedno bez uzroka, morali bismo dosljedno priznati, ili da je neko biće uzrok samoga sebe, ili da je niz uzroka i učinaka neizmjeran. Oboje je nemoguće. Prvo je nemoguće, jer je protuslovlje, smatrati nešto učinkom samoga sebe; moralo bi nešto ujedno već biti i još ne biti. Sv. Toma kaže kratko i odrešito¹¹: »Tako bi neka stvar bila uzrok same sebe (causa sui ipsius) i neka stvar bi se sama proizvela (seipsam in esse produceret), što je nemoguće.« A drugo je nemoguće, jer bi onaj niz samih učinaka morao biti prema pretpostavci beskrajan, a ujedno sadašnjim posljednjim učinkom dokrajčen. Osim toga je protuslovlje u tom, da bi svaki član neizmjernoga niza imao uzrok, a svi zajedno ipak ne bi imali. Ako je svaki član neizmjernog niza proizveden od nekoga drugoga predašnjega uzroka, mora biti i onaj, koji je od sadašnjega učinka neizmjerano udaljen, a uzrok ovoga mora biti izvan onoga niza, dakle neko neprouzrokovano biće.

Mora dakle egzistirati neprouzrokovani uzrok, koji ima razlog svoje egzistencije u svojoj biti. Zato pojmu i definiciji ovoga prvoga uzroka pripada egzistencija, dakle i individualnost. Iz ovoga slijedi, da se ne može apstrahirati bit prvoga uzroka od njegove egzistencije i individualnosti, niti se može zamisliti kao jedan od mnogih, nego samo jedan. Kratko je to Aristotel izrazio riječima¹²: »Jedan je dakle i prema pojmu i prema

¹¹ De ente et essentia, cap. 4.

¹² Met. 12, 8; 1074 a 36 - 37: Ἐν ἄρα καὶ λόγῳ καὶ ἀριθμῷ τὸ πρῶτον κινουῦν ἀκίνητον ὄν.

broju Prvi nepokretni Pokretač.« A Sv. Toma¹³: »Takva stvar, koja je svoja opstojnost (suum esse), ne može biti nego samo jedna.« Budući da svaka stvar osim prvoga uzroka ima svoju egzistenciju od prvoga uzroka, a ovaj je sam jedan, imaju sve stvari čitavog svijeta, kakvegod bile, svoj izvor u istom prauzroku, koji nema uzroka. Njemu imaju da zahvale sve, što jesu i što imaju. Zato mora Uzrok svih stvari imati svako savršenstvo bez ikakva nesavršenstva. Ovo se biće zove Bog. Od njega potječe čitav svijet i vidljivi ili sjetilima pristupačni i nevidljivi, koji se može spoznati samo razumom.

Ovo je porijetlo svijeta u svijetlu prave filozofije ili dokazane istine. Ovo rješenje problema zadovoljava naš razum, dok je panteističko shvaćanje o porijetlu svijeta puno protuslovlja i zato nemoguće i neprihvatljivo.

Naše je rješenje problema o porijetlu svijeta neovisno o pitanju, kako mi možemo iz iskustva dokazati realnu vrijednost pojma uzročnost i kauzalnog principa. Dokazali smo, da su sve stvari, koje sačinjavaju svijet, od Boga proizvedene. Služili smo se pri tom kauzalnim principom, ali u onoj najopćenitijoj formi, koja apstrahira od počimanja i promatra samo kontingentnost bića, t. j. da bića ne uključuju u svom pojmu egzistenciju. »Svako biće, koje u svojoj biti ili u svome pojmu ne uključuje egzistenciju, je prouzrokovano«, to je naš kauzalni princip. O problemu kauzalnog principa i njegovom rješavanju raspravljao sam već u »Životu«¹⁴ te nije nužno opetovati, što sam onda kazao. Samo upozoravam na neka djela i rasprave, koje su međutim izašle. U velikom djelu izdanom prigodom šezdesetgodišnjice Josipa Geysera podao je L. Faulhaber¹⁵ pregled o sadašnjem stanju kauzalnog problema. L. Fuetscher¹⁶ posvetio je u svom djelu o prvim principima bivanja i mišljenja blizu 70 stranica kauzalnom principu. H. Straubinger¹⁷ napisao je dva članka o evidenciji kauzalnog principa. Jos. Mausbach¹⁸ posvetio je u I. svesku svoga divnoga djela o Božjoj egzistenciji i naravi osobitu pažnju kauzalnom principu.

Jer mi upotrebljavamo kauzalni princip u onoj najopćenitijoj formi »Što ne uključuje egzistencije u svojoj biti, to je prouzrokovano«, ne treba nam se nikako obazirati na Hume-ove prigovore, jer se tiču samo kauzalnosti drugih uzroka, a ne samoga Boga.

¹³ De ente et essentia, cap. 4.

¹⁴ Život, 1929, 134 - 41, 337 - 46.

¹⁵ Philosophia perennis. Regensburg 1930, str. 441 - 31.

¹⁶ Die ersten Seins- und Denkprinzipien. Innsbruck 1930, 144 - 211.

¹⁷ Philos. Jahrbuch 1930, 1 - 17; 1931, 25 - 40.

¹⁸ Dasein und Wesen Gottes. Münster 1930. I. sv. 76-127; 230-8.

Da li je svijet prema filozofiji od Boga stvoren?

Pitanje je ovo, da li iz naših filozofskih razloga slijedi, da je svijet od Boga stvoren u strogom smislu, t. j. iz ništa, ili samo u širem smislu, t. j. iz nečega, iz neke materije. Odgovaram odlučno, da naši razlozi dokazuju stvorenje svijeta u strogom smislu. Makar mi pretpostavljali, da je svaka stvar od Boga proizvedena iz neke materije, kao što je to naučavao židovski filozof Salomon Ibn Gebirol ili Avicbron (oko 1020 - 1070) u svom djelu »Vrelo života«, ipak bi morala i ona biti od Boga, jer ne uključuje u svojoj biti egzistenciju. Ali ne smijemo misliti, da je Bog najprije stvorio samu materiju bez ikakve forme, nego čitavu stvar, koja se sastoji od materije i forme. To je mišljenje i sv. Tome¹⁹, gdje pita, da li je t. z. »prva materija« stvorena.

Ovaj je svijet od Boga stvoren u strogom smislu ove riječi, to nam jasno kaže nesamo vjera, nego i razum ili filozofija. O tom oni veliki kršćanski mislioci, na kojima počiva naša kultura, nijesu nikad sumnjali, pa ni oni, koji su mislili, da bi svijet mogao biti vječan, i da samo iz objave znademo, da svijet nije vječan. Zato se ova dva pitanja, da li je svijet stvoren, i da li je vječan ne smiju zamijeniti. Nama je to jasno. Da li su ovu razliku poznali i stari grčki filozofi, teško je kazati. Obično se niječe. Ipak je nastojao protivno dokazati R. Jolivet²⁰ opširnom i dubokom studijom o Aristotelu (*Aristote et la notion de création*). Ali makar i Aristotel s drugim velikim filozofima ne bi bio spoznao stvorenje iz ništa, mi smo sigurno dokazali, da svijet nije postao evolucijom jednoga apsolutnoga bića bilo realnom bilo idealističkom ili logičkom, nego da je od Boga stvoren.

Iz toga nužno slijedi, da svijet nije stvarno identičan s Bogom. Nije to sramota nego čast za nas i za čitav svijet. Nije sramota, što nijesmo identični s Bogom, jer bi to bilo protuslovlje. Niti je za kamen poniženje, što nije bilina, niti za bilinu, što nije životinja, niti za čovjeka, što nije Bog. Istina je, da mi nijesmo sami od sebe, nego da smo od Boga. Kaže psalmista²¹: »On nas je stvorio, a ne mi sami sebe.« To je za nas i za čitav svijet i najveća čast. Što je veće dostojanstvo roditelja, to veća je i čast djece. Kolika je dakle naša čast, što je naš Stvoritelj i Otac sam neizmjerljivo veliki i silni i dobri i ljubezni Bog! Njegovi smo mi i s nama čitav svijet. Dobro je i za nas i za čitav svijet, što pripadamo njemu kao njegovi stvorovi. O tom ćemo se lako uvjeriti, ako promotrimo, što stvorenje prima od svoga Stvoritelja.

F. Šanc D. I.

¹⁹ S. theol. 1, 44, 2.

²⁰ Revue des sciences philos. et théol. 1930, 5 - 51; 209 - 36

²¹ Ps. 99, 3.